

■ ІНСТИТУЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПРАВА

УДК 332.146.2: 330.342.146

СИСТЕМНА ОРГАНІЗАЦІЯ РЕГУЛЯТОРНО-КОНТРОЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ ©

*Т.В. ПЕПА,
доктор економічних наук, професор,
Чернігівський державний
технологічний університет
(м. Чернігів)*

*Л.Г. ЧЕРНЮК,
доктор економічних наук, професор,
Інститут демографії
і соціальних досліджень
ім. М.В. Птухи НАН України
(м. Київ)*

У статті розкрито характер та особливості управління регіональним розвитком, основи діяльності місцевих органів влади в системі регіонального управління, їх сутність, місце, роль та функціональне призначення. Охарактеризовано принципи і методи формування та функціонування органів місцевої влади в контексті господарської діяльності, склад, особливості і характер функцій та їх специфіка в період децентралізації. Визначено та проаналізовано просторовий формат діяльності місцевих органів влади з імплементацією структурних змін соціально-економічного розвитку, визначено стратегічні напрями діяльності місцевих органів влади в залежності від рівня розвитку місцевих бюджетів, їх сформованості та комплексності.

Обґрунтовано процес формування системної організації регуляторно-контрольної діяльності місцевих органів влади з розкриттям її сутнісних ознак та змістовних характеристик, специфіка регуляторних та контрольних дій за формами і сферами діяльності. Доведено доцільність створення регіональної Служби контролю в системі місцевого самоврядування, окреслено її напрями діяльності, об'єкти, функції, види та цілі.

Ключові слова: місцеві органи влади, функції, принципи, регіональний розвиток, система контрольної та регуляторної діяльності.

Рис. 1. Літ. 9.

Постановка проблеми. Економічні трансформації сучасності обумовлені пошуком нової моделі соціально-економічного розвитку країни в умовах всеохоплюючої глобалізації та регіоналізації задля активізації господарської діяльності в регіональних системах та підвищення добробуту населення. Соціально-економічний розвиток країни та її регіонів має за мету забезпечення комплексного,

© Т.В. ПЕПА, Л.Г. ЧЕРНЮК, 2016

ефективного функціонування їх територіально-господарських систем на основі запровадження відповідного організаційно-економічного механізму управлінської діяльності, здійснення регулятивно-контролюючих функцій в контексті державної регіональної політики. Розробка та впровадження механізмів управління територіальних систем повинні вирішити проблеми збалансованості інтересів державної і регіональної економічної політики та забезпечити відповідне регулювання соціально-економічного розвитку, процесу суспільного відтворення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам організації та забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених, які зробили певний внесок у підвищення результативності місцевих органів влади, зокрема: О. Лазор [1], Н. Завизена [2], Н. Брюховецька [7], Ю. Ляшенко [8], О. Сунцова [9] та інші. В роботах зазначених авторів розглядаються питання сутності місцевих органів та місцевих бюджетів, узагальнено механізми їх функціонування та управління, але без імплементації їх в систему регіонального управління. Недостатньо дослідженими залишаються такі важливі питання, як сутність, зміст та види регулятивно-контрольної діяльності місцевих органів влади в контексті функціонування установ, організацій та господарюючих суб'єктів, що зумовило доцільність підготовки даної статті.

Формулювання цілей статті: Метою статті виступає обґрунтування концептуальних основ системної організації регуляторно-контрольної діяльності місцевих органів влади з визначенням їх функціонального призначення в нових умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан економіки України характеризується процесом завершення переходу до ринкових відносин та інтенсивного їх розвитку, що потребує пошуку нових форм і методів управління розвитком господарських систем. Централізована регіональна політика вичерпала себе в нинішніх реаліях і не дозволяє в повній мірі розкрити можливості всіх регіонів. В нестабільних економічних умовах політика, орієнтована на регіональний розвиток, більш відповідає соціальним потребам, гарантуючи базові ресурси, необхідні для розвитку регіонів.

В системі регіонального управління визначну роль відіграють місцеві органи влади. Законом "Про місцеве самоврядування в Україні" [1] закріплено повноваження представницьких органів місцевого самоврядування, їх виконавчих органів, посадових осіб місцевого самоврядування, розрізняючи власні й делеговані повноваження. Виконавчу владу в областях і районах відповідно до Закону України "Про місцеві державні адміністрації" [2] здійснювали місцеві державні адміністрації, які в межах своїх повноважень здійснюють виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізують повноваження, делеговані їй відповідною радою. Місцеве самоврядування в Україні здійснюється на принципах: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених цим та іншими законами; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування.

Характерними особливостями сучасної національної системи місцевого самоврядування є наступні: 1) місцеве самоврядування має особливий суб'єкт самоврядування – територіальну громаду, яка здійснює місцеве самоврядування безпосередньо та через органи місцевого самоврядування; 2) місцеве самоврядування займає окреме місце в політичній системі, органи місцевої влади не входять до механізму державної влади, хоча і не мають повної автономності від держави, державної влади; 3) місцеве самоврядування має особливий об'єкт управління – питання місцевого значення, перелік яких у вигляді предметів відання органів та посадових осіб місцевого самоврядування визначено в Законі України "Про місцеве самоврядування в Україні".

Організація життєдіяльності територіальної громади є однією з основних функцій місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування. На них покладено відповідальність за виконання делегованих державою повноважень, вони мають впливати на організацію роботи підприємств, установ і організацій, розташованих на території громади, контролювати ефективне використання земельних ресурсів, об'єднувати громаду для вирішення місцевих проблем, формувати бюджет, шукати додаткові джерела ресурсів.

Місцеві органи влади мають здійснювати: регулятивно-контролюючу діяльність з врахуванням форм і методів організації такої діяльності; формування витрат місцевого бюджету, системи місцевих податків і дотацій держави з визначенням їх ролі в соціально-економічному розвитку регіонів.

Різноманітні функції як основні напрями діяльності місцевих органів влади щодо вирішення завдань місцевого управління згруповані як владні функції та функції забезпечення громадських послуг. Узагальнено за видами діяльності їх можна представити як політичні, економічні, соціальні, екологічні, інформаційні, культурні, побутові та виховні. Згідно із Законом можна класифікувати функції місцевого самоврядування за формами діяльності: нормотворча; установча; контрольна; правоохоронна; за сферами діяльності: забезпечення комплексного розвитку території громади; планування бюджетно-фінансової діяльності; управління комунальною власністю й місцевими фінансами; забезпечення задоволення потреб населення у житлових, транспортних, торгових та комунально-побутових послугах; соціального захисту населення; розвитку охорони здоров'я, освіти, культури і спорту; природоохоронної діяльності, регулювання земельних відносин; дозвільно-реєстраційну та інформаційну діяльність. Схематично вони представлені на рис.1 [6].

В законі "Про місцеве самоврядування в Україні" були закріплені повноваження представницьких органів місцевого самоврядування, їх виконавчих органів, посадових осіб місцевого самоврядування, які розподілялись на власні й делеговані. Якщо власні повноваження - це ті права і обов'язки, які визнає за суб'єктами місцевого самоврядування держава і які забезпечують самостійне вирішення населенням питань місцевого значення, то делеговані – це повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом з одночасною передачею необхідних матеріальних і фінансових ресурсів, реалізація яких підконтрольна органам державної виконавчої влади. До делегованих повноважень контрольного характеру, які реалізуються виконавчими органами місцевого самоврядування, відносились: здійснення контролю за належною експлуатацією та організацією обслуговування населення підприємствами житлово-комунального господарства, торгівлі та громадського харчування, прав споживачів,

за станом квартирного обліку та дотриманням житлового законодавства на підприємствах, в установах та організаціях, розташованих на відповідній території, незалежно від форм власності; за забезпеченням соціального захисту працівників, зайнятих на роботах із шкідливими умовами праці на підприємствах, в установах та організаціях; за дотриманням земельного та природоохоронного законодавства, використанням і охороною земель, природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення та ін.

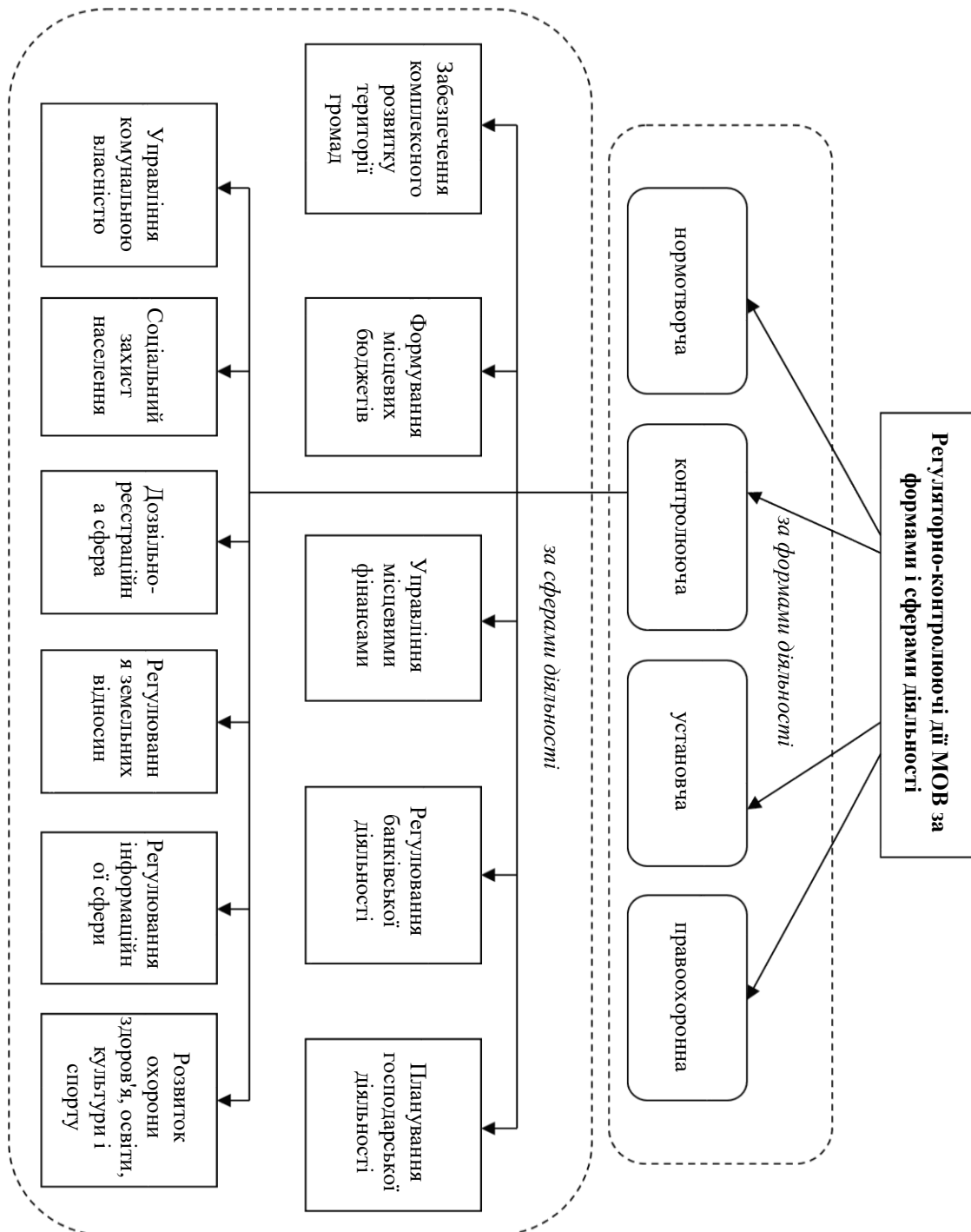

Рис. 1. Схема регуляторно-контролюючої діяльності МОВ в регіоні

Для виконання функцій та завдань місцевого самоврядування, підвищення ефективності місцевого господарства, раціонального використання фінансових, трудових, природних та інших ресурсів ці органи були наділені певними повноваженнями. Однак дотепер можливості участі місцевих органів влади в господарській діяльності, перенесення акценту на регіональний рівень щодо розвитку інфраструктурної діяльності, соціального захисту населення не забезпечувало необхідної результативності і не давало підстав для оптимізму. Діючі принципи формування і виконання бюджету територіальних одиниць місцевого самоврядування не виправдовувало себе, а існуюча бюджетна система не забезпечувала органам місцевої влади належної фінансової автономії, що зумовило виникнення гострих і складних для розв'язання проблем. Все це потребувало пошуку і розробки системи заходів по активізації діяльності місцевих органів влади в контексті удосконалення регіонального управління. Ситуація значно покращується дякуючи впровадженню намічених реформаторських заходів з врахуванням сучасних викликів, зокрема проведення виборів місцевих органів влади на нових прогресивних засадах згідно виконання законів "Про місцеві вибори", "Про добровільне об'єднання територіальних громад" [3,4].

В результаті місцевих виборів як способу формування представницьких органів місцевого самоврядування та органів влади у областях, районах, містах забезпечується стабільне функціонування відповідних структур. Результативним є запровадження програми і процесу децентралізації влади, передача повноважень на місцевий рівень, зокрема у сфері фінансової компоненти.

Формування та створення територіальних громад в складі кількох сіл упорядкувало та систематизувало складні процеси реформування та розвитку сільської місцевості та управління нею, забезпечило узгодженість та прозорість й ефективність господарської діяльності і керуючу роль місцевих органів влади і цих процесах.

Організація діяльності територіальних громад є однією з основних функцій місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування в плані відповідальності за роботи підприємств, установ і організацій, розташованих на території громади, контролю за використанням земельних ресурсів, за формуванням бюджету, за пошуком додаткових ресурсних джерел на основі розробки і впровадження механізму регуляторно-контрольної діяльності місцевих органів влади.

Організаційно-економічний механізм регулятивно-контрольної діяльності місцевих органів влади являє собою інтегровану сукупність методів, заходів, інструментів та важелів, взаємопов'язаних виконанням загальних управлінських функцій та забезпеченням економічної надійності суб'єктів господарської діяльності для ефективного регулювання їх функціонування. Специфічними принципами регулятивно-контрольної діяльності місцевих органів влади є принцип єдності управління, регулятивного впливу, прозорості, ініціативності, гарантованості, соціальної справедливості, континуальності, сумісництва, конвергентності, результативності, врахування яких в діяльності місцевих органів влади дозволить прискорити процеси соціально - економічного прогресу.

Регулятивно-контрольною діяльністю МОВ є діяльність із забезпечення економічної надійності суб'єктів господарської діяльності як учасників економічних відносин, регулювання їх діяльності в напрямі контролю капіталу, контролю виконання фінансово-економічних зобов'язань, регіональний контроль платоспроможності суб'єктів економічних відносин.

Інструментальними складовими регуляторно-контрольного механізму діяльності місцевих органів влади є нормативно - правове забезпечення (закони та нормативні акти), інституційне забезпечення (перелік місцевих органів влади та регламентація їх діяльності), системно-функціональне забезпечення (система структурних підрозділів та їх функції), методичне забезпечення (методи оптимізації доходів та обґрунтування видаткових коштів), а до важелів складових можна віднести місцеві бюджети, місцеві позабюджетні кошти, систему місцевих позик, фінанси підприємств комунальної власності. [6].

Основними напрямками регуляторно-контрольної діяльності місцевих органів влади є соціальний, економічний, інформаційний та регулюючий; функціональне призначення – облік, аналіз, планування, контроль, координація, стимулювання; види діяльності – обліково-аналітична, планово-проектна, організаційно-координаційна, контрольна. Суб'єктами діяльності місцевих органів влади є населення, суб'єкти господарської діяльності, юридичні особи, підприємства комунальної власності, підприємства та установи недержавної власності, які розташовані на території регіону, а об'єктами є соціальні послуги та економічна діяльність. Основна мета такої діяльності це регіональний контроль функціонування суб'єктів господарської діяльності.

Для успішної реалізації механізму регуляторно-контрольної діяльності місцевих органів влади доцільним є створення в їх складі Служби регіонального контролю, яка має здійснюватись з врахуванням діючого механізму місцевого самоврядування і забезпечувати дієвість керуючої системи організаційно-економічного механізму діяльності МОВ.

Індикатором ефективності дії організаційно-економічного механізму регулятивно-контрольної діяльності місцевих органів влади виступає приріст доходів місцевого бюджету, підвищення рівня прибутковості та фінансової стійкості суб'єктів господарської діяльності.

Надзвичайно вагому і багатопланову роль в соціально-економічному розвитку та удосконаленні регіонального управління країни та її регіонів, де діє місцеве самоврядування, відіграють місцеві фінанси, які варто розглядати відповідно до функцій, що покладаються на місцеві органи влади. Загалом місцеві фінанси є сукупністю матеріальних засобів, способів та умов задоволення суспільних потреб місцевих самоврядних організацій. Це також система економічних відносин в сфері формування фондів грошових коштів, які використовуються місцевими органами влади для виконання покладених на них функцій.

В результаті проведеного аналізу тенденцій формування місцевих бюджетів по регіонах України з визначенням порівняльної характеристики доходної та видаткової частин місцевих бюджетів були виокремлені основні їх групи за ступенем дохідності (без врахування Донецької та Луганської областей): достатнього рівня (м. Київ, Дніпропетровська область), середнього (Київська, Сумська, Полтавська, Харківська, Запорізька, Одеська, Кіровоградська, Миколаївська області) та низького

(Волинська, Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Тернопільська, Чернівецька, Хмельницька, Житомирська, Вінницька, Черкаська, Чернігівська, Херсонська області). Це дало можливість узагальнено визначити стратегічні напрями в розвитку місцевих бюджетів по окремих групах регіонів: в групі регіонів з низьким рівнем доходності доцільним є реалізація стратегії інтенсифікації, яка включає зміну процесу отримання доходів та витрат місцевих бюджетів на основі нових технологічних рішень; група областей з середнім рівнем доходності має спиратись на стратегію активізації та підвищення дієвості, прискорення процесів розвитку регіонів; групі областей з достатнім рівнем доходності варто дотримуватись стратегії системної збалансованості та пропорційності з вектором на стабілізацію і економічне зростання.

Висновки. Основою трансформаційних перетворень в сфері регіонального управління є оптимізація пропорцій загальнодержавного, регіонального та місцевого рівнів управління з пріоритетом останнього. Децентралізація управління має супроводжуватись розширенням функцій і повноважень місцевих органів влади, формуванням відтворювальної моделі розвитку із самостійним вирішенням місцевих проблем.

Виконання функцій місцевих органів влади, врахування принципів їх функціонування, використання методів бюджетного планування доходів від діяльності місцевих органів влади, особливо програмно-цільового загалом і в соціальній сфері зокрема, призведуть до:

- підвищення ефективності діяльності місцевих органів влади, комплексно-пропорційне їх функціонування в контурі відтворювальних процесів;
- забезпечення збалансованості фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування;
- визначення реальних джерел доходів місцевого бюджету виходячи з фіскальних цілей місцевих органів влади для подальшої оптимізації надходжень до бюджету;
- здійснення ефективного контролю з боку місцевих органів влади, яке полягає в своєчасному виконанні суб'єктами господарської діяльності своїх зобов'язань;
- встановлення середньострокових фіскальних і бюджетних цілей з метою досягнення ефективності регулятивно-контрольної діяльності місцевих органів влади;
- сприяння збереженню і удосконаленню регіонального управління на місцевому рівні, переводу його на якісно новий рівень

Реалізація концептуальних підходів управління регіональним розвитком з урахуванням особливостей і специфіки діяльності місцевих органів влади регіональних господарських систем в умовах зміцнення ринкових відносин забезпечить ефективно їх функціонування.

Список використаних джерел

1. Закон "Про місцеве самоврядування в Україні. Науково-практичний коментар". К.: 1999.- 397с.
2. Закон України "Про місцеві державні адміністрації" від 09.04.1999 р. [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №20. – С. 123.
3. Закон України "Про місцеві вибори" від 14.07.2015р, № 595-УШ.
4. Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" від 05.02.2015р. , № 157-УШ.

5. Лазор О.Д., Лазор О.Я. Місцеве управління: поняття, терміни, визначення [Текст]: словн.-довідн. /О.Д. Лазор, О.Я. Лазор; [наук. ред. М.Д. Лесечко]. – Львів:ЛРІДУ УАДУ, 2003. – 124с.
6. Завизена Н.С., Астахова Н.І. Науково-практичні основи формування діяльності місцевих органів влади на регіональному рівні.- О.:Апрель, 2014.- 354с.
7. Брюховецька Н.Ю. Розвиток підприємницького середовища для формування власної фінансової бази адміністративно-територіальних одиниць. Н.Ю. Брюховецька, О.А. Ігнатова. // Вісник ДонУЕП. – Донецьк, 2010, № 1. – С. 3-7.
8. Ляшенко Ю.І. Формування бюджетних коштів України в умовах ринкової трансформації економіки. - Ірпінь: Вид-во акад. ДПАУ, 2003. – 199 с.
9. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: Навчальний посібник. – К.: ЦНЛ, 2005. – 560 с.

Список використаних джерел у транслітерації/References

1. Zakon « Pro mistseve samovryaduvannya v Ukrayini. Naukovo-praktychnyy komentar. K.: 1999.- 397s.
2. Zakon Ukrayiny «Pro mistsevi derzhavni administratsiyi» vid 09.04.1999 r. [Tekst] // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – 1999. – #20. – S. 123.
3. Zakon Ukrayiny «Pro mistsevi vybory» vid 14.07.2015r, # 595-USh.
4. Zakon Ukrayiny «Pro dobrovil'ne ob'yednannya terytorial'nykh hromad» vid 05.02.2015r. , # 157-USh.
5. Lazor O.D., Lazor O.Ya. Mistseve upravlinnya: ponyattya, termyny, vyznachennya [Tekst]: slovn.-dovidn. /O.D. Lazor, O.Ya. Lazor; [nauk. red. M.D. Lesechko]. – L'viv:LRIDU UADU, 2003. – 124s.
6. Zavyzena N.S., Astakhova N.I. Naukovo-praktychni osnovy formuvannya diyal'nosti mistsevykh orhaniv vlady na rehional'nomu rivni.- O.:Aprel', 2014.- 354s.
7. Bryukhovets'ka N.Yu. Rozvytok pidpryyemnyts'koho seredovyshcha dlya formuvannya vlasnoyi finansovoyi bazy administratyvno-terytorial'nykh odynyts'. N.Yu. Bryukhovets'ka, O.A. Ihnatova. // Visnyk DonUEP. – Donetsk, 2010, # 1. – S. 3-7.
8. Lyashenko Yu.I. Formuvannya byudzhetnykh koshtiv Ukrayiny v umovakh rynkovoyi transformatsiyi ekonomiky. - Irpin': Vyd-vo akad. DPAU, 2003. – 199 s.
9. Suntsova O.O. Mistsevi finansy: Navchal'nyy posibnyk. – K.: TsNL, 2005. – 560 s.

ANNOTATION SYSTEM ORGANIZATION OF THE REGULATORY AND SUPERVISORY ACTIVITIES OF THE LOCAL GOVERNMENT AUTHORITIES OF UKRAINE

*PEPA Taras,
Doctor of Economic Sciences, professor,
Chernihiv State Technological University*

*CHERNYUK Lyudmila,
(Chernihiv)
Doctor of Economic Sciences, professor,
Institute of Demography and Social Studies
named after M.Ptukha NAS of Ukraine
(Kyiev)*

The character and specific features of the regional development management, basic principles of the local government authorities activities within the system of regional management along with their substance, place, role and functional purpose are studied in

the article. The principles and methods of the formation and functioning of the local government authorities in the context of economic activities; composition, specifics and character of the functions and their unique role during the period of decentralization are characterized. The territorial format of the local government authorities activities together with the implementation of structural changes of the social and economic development is determined and analyzed, strategic objectives for the local government authorities activities depending on the level of development of the local budgets, their completeness and comprehensiveness are identified.

The process of formation of the system organization of the regulatory and supervisory activities of the local government authorities with detailed explanation of their essential features and substance characteristics along with the specifics of the regulatory and supervisory actions over the forms and spheres of activities is grounded. The expediency of the establishment of the regional Supervisory Service within the local government system has been substantiated, and its objectives, objects, functions, types and goals have been outlined.

Key words: local government authorities, functions, principles, regional development, system of supervisory and regulatory activities.

Fig. 1. Lit. 9.

АННОТАЦИЯ СИСТЕМНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ РЕГУЛЯТОРНО-КОНТРОЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЕСТНЫХ ОРГАНОВ ВЛАСТИ УКРАИНЫ

ПЕПА Тарас Вадимович,
доктор экономических наук, профессор,
Черниговский государственный технологический университет
(г. Чернигов)

ЧЕРНЮК Людмила Григорьевна,
доктор экономических наук, профессор,
Институт демографии и социальных исследований
им. М.В. Птухи НАН Украины
(г. Киев)

В статье раскрыт характер и особенности управления региональным развитием, основы деятельности местных органов власти в системе регионального управления, их сущность, место, роль и функциональное назначение. Охарактеризованы принципы и методы формирования и функционирования органов местной власти в контексте хозяйственной деятельности, состав, особенности и характер функций и их специфика в период децентрализации. Определен и проанализирован пространственный формат деятельности местных органов власти с выполнением структурных изменений социально-экономического развития, определены стратегические направления деятельности местных органов власти в зависимости от уровня развития местных бюджетов, их сформированности и комплексности.

Обоснован процесс формирования системной организации регуляторно-контрольной деятельности местных органов власти с раскрытием его сущностных признаков и содержательных характеристик, специфика регуляторных и контрольных действий по формам и сферам деятельности. Доказана целесообразность создания региональной Службы контроля в системе местного самоуправления, указаны ее направления деятельности, объекты, функции, виды и цели.

Ключевые слова: местные органы власти, функции, принципы, региональное развитие, система контрольной и регуляторной деятельности.

Рис. 1. Лит.9.

Інформація про авторів

ПЕПА Тарас Вадимович – доктор економічних наук, професор, Чернігівський державний технологічний університет (14027 м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, e-mail: l_chernyuk@ukr.net)

ЧЕРНЮК Людмила Григорівна – доктор економічних наук, професор, Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи Національної академії наук України (01032, м. Київ, вул. Т. Шевченка, 60, e-mail: l_chernyuk@ukr.net)

PEPA Taras - Doctor of Economic Sciences, professor, Chernihiv State Technological University (14027 Chernigov, 95 Shevchenko str., e-mail: l_chernyuk@ukr.net)

CHERNYUK Lyudmila - Doctor of Economic Sciences, professor, Institute of Demography and Social Studies named after M.Ptukha NAS of Ukraine (01032 Kyiv, 60 Shevchenko str., e-mail: l_chernyuk@ukr.net)

ПЕПА Тарас Вадимович - доктор экономических наук, профессор, Черниговский государственный технологический университет (14027 г. Чернигов ул. Шевченко, 95, e-mail: l_chernyuk@ukr.net)

ЧЕРНЮК Людмила Григорьевна - доктор экономических наук, профессор, Институт демографии и социальных исследований имени М.В. Птухи Национальной академии наук Украины (01032 г. Киев, ул. Т. Шевченко, 60, e-mail: l_chernyuk@ukr.net)

